

November 1947 Številka 1

Mladi

glasilo dijakov doma
IVRNE CRNKARJA

Ferdine

Ciril Zlobec:

S E T S V v S V O B O D I

Nekdaj,

ko očka oral je, sejal sli žel,
oh - zemljo in delo je vslej praklел.
Zdaj prvič, kar poniam, v sedanji jessi
četudi že starček - poln židane volje
za plug je prijel
in njivo npravil je skrbno za takrat.
"No, očks", sem vprašal ga, "kaj to pomeni
zakaj si vesel?"

"Otrok moj, doškal sem ker sem željal.
Zdaj naše - rezumeš - le naše je polje
in naše, le naša zdaj vsake bo žetev."

Alejz Kovačič:

M A R U Š K A

Večerni zbor. Zastavo je snel naš najboljši brigadir, udarnik iz Brčko-Banovičem. Dnevnna zapovest za jutri je prebrana.

V modrikastem zraku je mir. Le veter vatrajno cefra paroč na strehi barake. Izsušene, prašne slive ob cesti se hrešče mezi jo.

Tišina. S ceste pod nami se slišijo težki koraki Čatićiskih kmetov.

Komandant seže v žep in izvleče dopisnico.

"To sem našel na tleh," reče.

Radovedno prisluhnemo. Kaj novega slišimo radi. Prebere: "Ljubi fantek. Danes nisem mogla na polje, kakor sem obljubila. Ne bodi hud. Tvoja Maruška. Smrt fašizmu - svobodo narodu!"

Se hoče komandant pošaliti? Bil je šaljiv človek. Nekdo spredaj se je zaemojal in vsa brigada je bušnila v smeh.

"Ta je pa bridka!" je zakričal moj sošed in ves obraz se mu je raztegnil v smeh.

"Tišina!" je zaklical komandant.

"Kje je Maruška?", je nato mirneje vprašal.

Brigadirji so nimalk umolknili. Vtretji četi so um jeli nekaj polglašeno šepetati.

"Maruška naj stopi ven!" je ponovno ukazal komandant. -

Dekle je stopilo iz čete. Čeprav mlada, hodi nekam zgrbljeno, kakor bi vedno nogila težke vrče. Pogleda ne skrene s tal, kakor bi hotela skriti svoj pegasti, nelepi obraz.

Bala se je. Ne komandanta, temveč sodbe vse brigade.

Okoli mene je hrumele.

Zdaj, zdaj bo padlo iz ust stotih: "Domov z njo!"

Gledala je v tla, ko je stopila pred komanda.

brigadirjev in prehaja v obvezo:

"Storili bomo to, tovariš komandant."

"Dober človek," je rekel stri Koč.

Bo večerji se videl Maruško-Troje deklet jo je vodilo v park na brdo, kjer se je glasila harmonika med petjem fantov in deklet.

Naslednje jutro je šel dež. Pod nasipom je vlačila kljub prepovedi četnega komandirja težke deke opaža od podpornega zidu na traco in amejala se je.

Ta večer je stalo v dnevni zapovesti med drugim: "ČEZ DAN SE JE V BRIGADI NAJBOLJ IZKAZALA V DELU IN DISIPLINI TOVARIŠICA MARUŠKA."

25. julij 1947.-Čatiči

Gosthes:

L I L I J A N I

Mi v dolu ljubljam, v gori snežnobeli
povsod je blizu tvoj obraz.

Oblski svetli so krog njega speli
v čarobni se okras;

utrip srca, čeprav ju loči brezen,
po tvojem hrepeni,

spoznam: da pred ljubeznijo ljubezen
zastonj beži...

Prevedel Zorič Tine

Saša Vuga:

B R U N A

Dva jugoslovanska oficirja sta sedela v ponočnem zabavišču. Rado, stasit, krepak plavolasec je zamknjeno zri svdim svoje cigarete in premisljeval. Milan se je igračkal s kozarcem in opazoval na takarje ki so švigli po razsvetljenem prostoru. Od časa do časa Še je hudomušno nasmehnil pogledal Rada, plosknil z rokami in si naročil pijsate. To je bilo leta 1945. meseca julija v neapeljskem pristanišču.

"Zapustila te je glavo stavim, zapustila! Pa kaj bi zaloval! Zensk ne manjka! No, Rado, dajva popijva na m jino svidenje!"

A videc da se Rado ne meni za njegove besede je Milan jezno vzklikanil: "Pustiva to! Govoriva rajc o najini, komaj ekskluzivni minuli preteklosti!" in z ublažanim glasom: "Daj no, Rado, saj te ne razumem.. potrpi... Lah je pač Lah, saretten, poln iaskavih based... Naša deriste živxixišniknabja mu takoj zdrknejo na led. Saj si še mlad, hudica, bos, že prebolel, si boš že drugo izbrai..."

Rado se je počasi obrnil, odvrgei cigaretto in z nagubanim čelom šepnil: "Kaj bi ti napravil, če bi te dekle zapustil?"

Milan, nekoliko iznenaden, je zamahnil z roko in odvrnil: "Eh, novega bi si izbral... pa pustiva to!"

Trudan nasmej je za trenutek preletel Radov obraz. "No kaj bi napravil, če bi te dekle zapustilo, recimo... da bi ti umrlo..."

Milan je sklonil zlavo, pranišljivo nagubal čelo, se zravnal in dejal: "Saj sem ti že povedal? Novega bi si izbral! Pa kaj smrt ti je prišla na misel?" Umolknih je in kot v sanjah dejal: "Smrt...

čoto je skomiznili z rameni.

"Ouden si postal kado od sile čuden! Redolgem česu po strašni krvavi vojni se slučajno snideva, ti pa, no ja, ljubezen ni fizolove voda, ne? A smeh mu je zamrl na ustnah."

Radov obraz je sil bledujoči licu so mu polzeli svetlikajoče se kerleti potu. Krvozdroj je stiskal svojo tobatičico.

"Na ne razumem!" je Milan vskliknil.

"Pri ljubiš svoje dekleti ga je prečinil prijatelj Ljubiš jo njo?"

Milan se je prezadel in si zvezel prizgal cigarsto. "Seveda, tres človek je bil jo..."

"Ljubiš jo, da naj bi rekal, če te zapustila, da bi umrl?"

Milan je dvignil glavo.

"Po kaj se rekeli?" je nestrrno posvetil Rado.

Milan je zasahnil s cigarsto in s skoraj prezirljivim glasom dejal: "Nadalnik vi sei!"

"Ce bi ti ona ona živila?"

"Saj sem ti rekal, vuai oj sei! Ne boš mi sited!"

"Moska beseda!" je strelil Rado.

"Moškevi ženski je pritrdil Milan in optičal na tokarja.

"No, poslušaj me, Milan! Pred nekaj dnevi se dobil pismo od doma."

Milan se je zdrsnil in vaktivnil: "Iz Cerice?"

"Točno!" je Rado pritrdil in nadeval. "Pisejo mi, da so vsi združeni

zadovoljni...da..." sese se mu jo zamrla v grku.

"In?" je mik n nestreno v pršal.

"...da je bilo v vojni mnogo hode-
ge, da..." v zadregi si je mal roke.

"No, govor, govor, pričoveduj! Kaj
pravijo?"

Rado je globoko vdihnil, se ozri-
na svetlikajoče se morje in avtomobil-
ni zdrdral.

"Pišejo mi da je bilo zelo hudo da
je manjšalo živeza, da so fašisti divje-
li kot zvcrina, da so bili grozoviti
zračni napadi, da jim je počrlo hišo...
in."

"In?" je Milan cepil.

"Ih da je počršilo maručičeve hišo.
Kateri je stanoval brata..."

"Kaj?" je kriknil Milan, se oliskoma
svignil in se zopet sese del. "Hišo, hišo
počršic...brat, mrtvač! Jasno, zelo vsa-
la pripraval Radotubilo je veljalo...
mojo bruno!"

Krčevito je stisnil pesti, namršil
ocrvi, zmedenu nogicidal okrog seba in
zagrabil pismo iz Radovin ruk.

Kitara je odmavila v tiho neapeljsko
noč...

+++++

Vlak je drvel po cvečoci furlanski
okrajini. Na oknu praznega kurca je
stolen milan, bledega lica ratnarskih
les, koprivnic, s prioritimi trepalnicami
je zrl v siva gorovja, ki so se dvigala
ne obsegajo. Zgori veter je vei preko pse-
nionih polj in zelenah gajev.

Mohfalcone, Villa Vicentina, Cervignano,
Vlak je drvel z zaveglim zvingom in hr-
mečim

... sigo ropotom...

Prezvodnja, rdečku stega, nauhlega lica in majhnih nsočnikov je ne govoril fante. Milan ga je samo pogledal, dejal si nicesar. Sedel je in si podprl glavo. Nič ni mislil. Za dva meseca ni nic mislil. Pač Nikolai ne bi verjel, da jo je tako živo ljubil... Kjo... Bruno.

Prizgai si je cigretto in se zazrl v dim, ki se je leno dvigal v modrih kolsarjih. V usesih mu je odmevalo: "Vdal bi se! Moska beseda!"

Vlak je nabijal: "Gorica, Gorica!", Milenova duša je hrte načela: "Bruna, moja Bruna, " V sencih mu jekovalo, glava mu je bila tezka, iz srca pa mu je odmevalo — Bruna, Bruna!

+++++

Sam ni vedel, kako se je znašel na Katerinijevem trgu pred razvalinami Berušičeve hiše. Avtomobili so švigli vimo njega, vesela mislač je odhajale ne Sočino kobališče... Življenje je teklotik njega, a on, mrtevimirzel kot okruzen ašmen porušene stavbe, kot ozgan tram, moleč izpod ruševin.

Napotil se je proti sredini mesta.

"Ra anagraf, da bom zvedel, kdaj in kako...!" se je odločil.

Težko, kot starec, je napravil trideset kamnitih stopnic. Stopil je v pred sobo. Rabito polna.

"Cakal bom," si je mislil "cakal bom, zaradi nje" ter sedel na klop. Naslonil se je na steno, položil roke na kolena in ne po strmel predse, dre so minevale. Stranke so odnajale, a on je cakal. Cakal,

kot dva meseca na Gorico na vlak
na razvaline na njen grob.

Soba se je preznila. Vstal je po-
trkai in vstopil. Obotavlja se je
obstal pred stekleno pregrajo. Uradnik
ga je pogledal izpod in očnikov in pisal
dalje:

"Opogumil, se je in s tresocim glasom
vprašal: "Bruna Čerlovič, prosim!"

Uradnik ga je znanec osinil s po-
gledom. Žmahuš S. suncebrado je namignil
na sosednja vrata.

Milan je pogledal tja, na to je zno-
va vprašal: "Oprostite saj ste vi od
anagrafe?"

"Jasno!" je ziknil nervozni naočni-
kar.

"Ne, prosim!" je boječe dejal Milan.
"Bruno Čerlovič!"

"Pa ste nerodni! Počakajte, nol! Tako j
pokličem."

Šnel je slušalko, zavrtel številke
in zaklical: "Bruna Čerlovič!"

Midan ja skozi steklo na katerem
se je v rumenih črkah prolo Anagraf,
skozi odprto okno, pogledal na Travnik.
Strasaa trudnost, maravnost otopenlost
se ga je lotevala.

Tedaj so se za njim odprla vrata
sosednje sobe.

"Köt?" je uradnik čemerno pogledal
Milana.

"Prosim?" se je nekdo oglasil.

Ta "Prosim?" je fantu zazvenel na
uhu s takim tonom, kot bi se najslaj-
ša melodijam zlija s treskom bombo.
Obstal je prikovan s pogledom na go-
riški Travnik. Kri mu je udarila v
obraz in zopet izginila iz njega do
zadnje kapljice. Nukoma se je obrnil

sobota 22.8.49.

VIHARNA NOČ . . .

"Daj svilnja ročca odprti
Daj vasi handiti so šli
In v naših rokah je oblast.
Vedr zrogom se vzaga rabo...
Prsteno pod strebo nam bo
Prsteno nam - tebi pa castl
Voklo zadovoljstva je vrisk
Suj časton dobit si obisk! -
Ha mi smo gospode visoki!
Ned zan je si glistili
Glavje je vurki smo mi
Vlakarja - M - Urna smo roka! . . ."

"O čarib svilnike ropot,
O moje nico obilenške kropot,
Zo mimi so roke lesena . . ."

"Roke! de ti vodzeno varam
- malenkost je včas to nam
A' pačer včas en čenaf!"

O, mane malev-
nost je man,

"Oblevanje strle in stran
Iviguje rok in žig
Vodrca van možnosti lksa! . . ."

"Ne glej ga, go dicker je bol
Nezadnje se boste vroči *mi*
Vsudi, ne v zala dovolji!

a upi in neče se preč.
vsa vljudnost, uslužnost odvec
zda j krtov li dajo naslov?
In vedi - nas pakon je trd:
s teboj vsa družina gre v smrť,
nad trupli pa skurimo krov.
Foglej v te jeklene cevi
V njin **Svinec** ki nate prezi...
za dvigam v udar petelina.

Strelnik: "Jati!", strel ... jno - noč - Kopje krvavih

A v hiru grom, iakra z neus
mrtvaki žvale se natla,
plameni pa lisejo hiso...

otrok.

Obita lesi uva
držina.

Ned ogljem srdito nebo,
ki samo storilo je to,
kar storil bi slovec - zverica.

Ned trupli domovje gon...

nočne: Ned gromom ni karne noči krohoje se cloven
— zvejme.

O D R E K I

Razlije, moje igube pesni,
z valovi v morske se teme!
Ne bo vas fant očaran' v vesni
ves pel, ne v cvatu' let dekle ...

O moji dragi ste' le pela,
ki nje očljuče, da zvesto
me do ljubilka, zredekeli
zda j z vsemi v gladui grob gredo.

Prevedel Marjan Boršič

Zorič Martin:

NA SVOJI ZEMLJI SVOJ

GOSPOD.....

Prvi val jutranje zore je pljusknil čez obzorje. Temne nočne sence med kočami so izginile, kakor bi se hale prihajajoče svetlobe. Še je počivala narava v polsnu, le jutranji vetrič je tiho šepetal v hladno jutro.

Vas se je prebujala. Kočnja je bila tu in pri prvem svitu so hiteli košci na travnik, da pokose, Še preden bosonce posušilo jutranjo roso. Mlade, ravne, stare in sključene postave so izstopale iz somraka in se zopet razblinjale v njem. Pesem klepcov in brusov je odmevala v nastopajočem jutru.

Vas je ležala na vspetini ob Krki, ki se je kakor temnozelen trak vila med svetlejšimi travniki. Visoki topoli so go obkrožali. Nizke strehe kmečkih hišic so se komaj videle iz zelenja sadnega drevja.

Lužarjeva hiša je stala nekoliko izven vasi. Izgledalo je, da tudi po zunanjosti ne spada v vrsto košatih kmečkih hiš, ki so stale ob državni cesti in jim je krajjevala mrka Rotarjeva domačija. Kakor malo, neboegljeno piše se je stiskala v okrilje velike češnje.

Rožnata zarja na vzhodu je rastla, jutro v vsej svoji lepoti se je prebudilo. Češnja ob hiši se je zibala v jasnem vetrju, Rahle megleice so vstajale it Krke in se gubile v prozorni modrini jutranjega nebta.

Lužarica je stopila na prag: Da, pohiteti bo morata.

moralik.Creček je nastal zajtrk sojetu,ki kosil
na travniku.Na lastnem travniku...Najvjens je s
bil delati le na tuji zemlji,ne na lastni in
vse se ji je zdelo le lepa bajka,bajka o kate-
riji je govoril ranjki Šimen,preden je umrl
in za njim Ivan,njen najstarejši.Takrat ni mog-
la verjeti pa je vendarle res...S cekarjem v
roki je Mitela po cesti.Veter se je igral s
njenimi,nekoliko osivelimi lesni,ki so ji u-
bejali izpod rute.Božič ji je ovalo,od sonca
in skrbi razorenčno čalo in ji hledal razburje-
ne misli.

Od mladostne naskrbnosti sem mi bila več
sredna.Mož Šimen ji je kmalu umrl in jo za-
ustil samo z otroki.Tekko jih je preživlja-
la,tega bremena ji je skljedila glada ramena.
Rotarjeva knetijsa je vesino rabila tejskov in
usode je uvratile tudi njo med snožico ostalih,
predanih na milost in nemilost hladnemu,bres-
naršnemu Rotarju.Zgodaj,ko so otroci še spali,
šo je budil Rotarjev klaps:"Rotar je dejal,
da bi prišla...",je povedal in Lužerica je
kpnal pod navidezno prošnjo čutila kaževedi:"Mo-
ras..."Tudi otroci so kmalu občutili grenkob
tistih,ki so od rojstva občutjeni sa dninarje,
sa bajtarje.A Lužerica je videla samo svoje
zdrava otroke,ni videla,da stoji za njimi ista
senca njenega lastnega življenja in redost
ji je polnila srce.Zlasti starejši Ivan je bil
jednostavno takoj drsno in uporno hvalo misli in
vse njegovo obnašanje je kazalo trdno voljo
in pogum.

Kralju je mati opazila,da mu sirivaj bare
bare knjige.Odlodne narave ne želen je posta-
la še izrazitejša,pogled še upornejši.
"Mati,vai bomc skoti",je dejal,ko ga je za-

sk ljeno vprašala: "ne bo več dninarjev, ne bajtarjev, beračev." In mati je strme poslušala, misli so ji pohitele s sinovimi, a verjeti ni moga. Revni in bogati morajo vedno biti, saj še Sveti Pismo pravi tako!

Čas je hitel. Nad Evropo so se dvigali temni, grozeči oblaki. Celo tja pod Gorjance je segla njihova senca in zatemnila sončne prvo-pomladanske dneve. Ljudje so čutili vso težko bližajočega se gorja in prisluhnili v napetem pričakovanju.

Od severa je prihrumela uničujača reka. Vailila se je in preplavljala vse Jugoslavijo. Teden je nekega večera pristopil Ivan k materi: "Mati, ne vzdržim več! Čas je, da si priborimo vse, po čemer hrepene naši ljudje, po čemer je hrepel tudi moj oče..."

Stisnjeno in sekano so se mu izvile te besede iz prsi, oči so mu izšarevale toliko ponosa in neupognjenosti, da je mislila, da ima pred seboj njegovega umrlega očeta.

Odšel je... Lužaričini pogledi so ga spremili v zelena pobočja Gorjancev.

Čas je nizal, nizal bisere solz in krvi, a veter, ki je prišumel od Urala preko step, naših gozdov in planin, je šepetal:

"Še si je svobodno sonce nad kraji Slovenov, še se kuje v obzoru planin in gozdov propast sovragu!"

Jože se ni mogel več upirati tem veličastnem, ki se je kakor rožnata zarja dvigalo nad obzorem. Le misel na mater, ki bo ostala brez moške pomoči, ga je še priklepla na dom. A mati ga je sama rešila iz tega oklevanja: "Name ne glej!" je rekla "bova z Minko žel potrpeli?" In zelena pobočja Gorjancev so zopet sprejela v svoje okrilje enega izmed mnogih slovenskih bajdukov.

Le v tem se je zmotila mati, ko je mislila, da bo imela v Minki oporo. V spremstvu nemških bajonetov je odšla v gluho noč, v pregnanstvo...

Rahlo trkanje na okno... Pismo je zadrhtelo v materinih rokah... Kdo je...?

Ni bilo mnogo, samo to, da si je Ivan poiskal dom med šumsčimi hrastmi in bukvami...

Čes je tekel... in...

Lužarica je ogledovala Joletovo mlado, nago-relo postavo. Prostranost gozdov in planin je napolnila hišico. Tudi tujina je vrnila domovini o-ropana otroka. Med njimi, ki so se zgarani in iz-stradani vrabčali s petjem in smehom, je bila tu-di Minka.

Nekaj neuglejenega jesenskega jutra se je napotila komisija po polju utreglega Rotarja in ga razdalila. Tudi Lužarjevi so dobili del tiste zemlje, ki so jo gnojili z znojem in postal je njihova last.

"Tudi najtarji ne bodo samo za delo na tujih njivah, ne bodo delali samo za skopuh." ,ji je nekoč dejal Ivan in Lužarica je videla, kako sa začne uresničevati tiste lepe sanje, za katere je vredno trpeti in umreti.

"Da, Ivan je vedel zasej ja umrl." ai je dajala in si popravila lase, kot bi hotela z njimi pragna-ti zmanjši vse nadležne misli.

Sonca je vzšlo in poskstilo cesto, po kateri je hitela ter se lesketalo v biserzih kristalih po travnatem robu...

